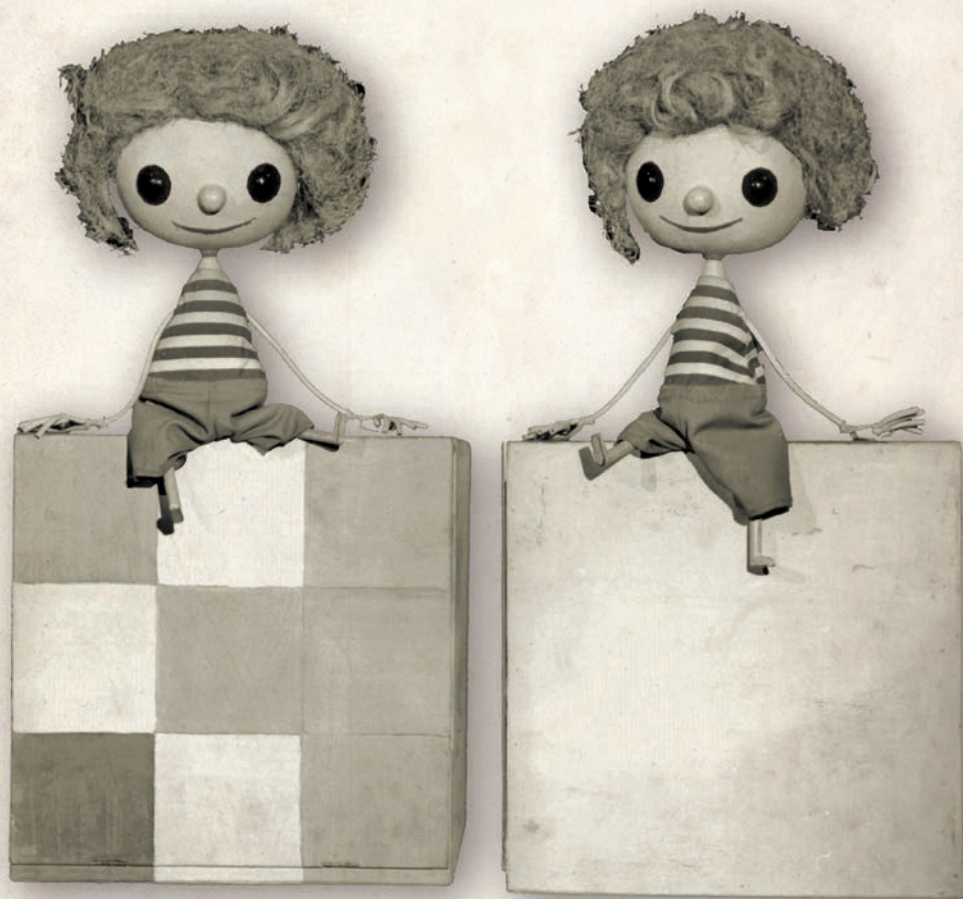

Bratislavské bábkové divadlo

Bábky z hry Botafogo, premiéra: 1966

Vznik a história

Bratislavského bábkového divadla

Prvé bábkové divadlá sa začali formovať približne v polovici 20. storočia. Dovtedy v krajine pôsobili predovšetkým kolektívy ochotníckych bábkárov a kočujúci bábkari. V 50. rokoch minulého storočia sa na ich základe postupne vytvorili viaceré profesionálne bábkové divadlá, z nich prvé bolo Bábkové divadlo v Žiline (1950).

Po Žiline a Nitre vzniklo bábkové divadlo so stálou scénou aj v Bratislave. Zriadené bolo 1. septembra 1957 ako prvé samostatné kamenné bábkové divadlo pod názvom Štátne bábkové divadlo. Členmi vznikajúceho umeleckého súboru boli spočiatku amatérski ochotníci a bývalí členovia Detského divadla filmu. Prvým riaditeľom divadla sa stal Ján Ozábal a divadlo malo od začiatku aj interného režiséra (Zdeněk Říha), výtvarníka (Bohdan Slavík) či dramaturgičku (Tatiana Pedanová).

V prvých rokoch fungovania divadla sa podarilo ročne uviesť 4 až 5 premiér a dohromady 200 až 250 predstavení. Svojimi úspešnými inscenáciami sa bratislavský súbor od polovice 60. rokov do prvej polovice 70. rokov 20. storočia zaradil medzi popredné bábkové divadlá v Československu. V tomto období nadviazalo divadlo spoluprácu s chorvátskym divadlom v Osijeku, ktorá spočívala vo výmene tvorivých pracovníkov a každoročnom vzájomnom hostovaní súborov so svojimi inscenáciami.

V čase svojho vzniku sa bábkové divadlo delilo o priestor so súborom Lúčnica v bývalom robotníckom dome – Divadle mladých na Dunajskej ulici. Až po ich odchode pripadli priestory Štátnemu bábkovému divadlu. Z technických príčin bolo toto spolužitie značne problematické. Kvôli problémom s chátrajúcou budovou na Dunajskej ulici bolo divadlo v roku 1971 zatvorené a začalo pôsobiť v provizóriách. Náhradné, avšak nevyhovujúce priestory získalo nakoniec v bývalom A-divadle na Záhradníckej ulici, odkiaľ v priebehu 80. rokov museli taktiež odísť a presťahovať sa do Domu detí a mládeže na Škultétyho ulici (neskôr scéna Radošinského naivného divadla).

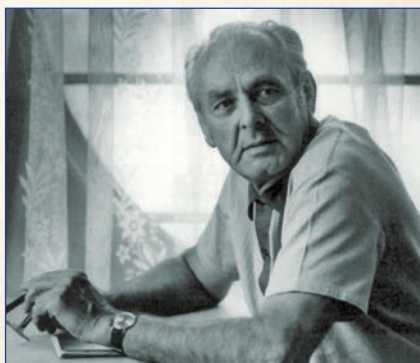

Sídlo Bratislavského bábkového divadla na Dunajskej ulici č. 36

Od druhej polovice 70. rokov začína ďalšia etapa v histórii divadla spojená s osobou režiséra Pavla Uhra. Spolu so svojim výtvarným tímom (Hana Cigánová, Eva Farkašová, Ján Zavarský) neuvádzal už len hry pre deti a mládež, ale nastolil cestu prezentovania náročnejších titulov.

V 80. rokoch sa do pozície interného režiséra dostal Štefan Kulhánek. Divadlo sa snažilo zaujať aj hosťovaním zahraničných režisérov. Významným prínosom bolo pôsobenie uznávaného divadelného režiséra Jozefa Bednárika, ktorý od roku 1985 na pôde bábkového divadla režíroval viacero divadelných hier a svojou náročnosťou strhol umelecký kolektív k mimoriadnym výkonom.

Problémy s neriešením pôsobenia divadla v provizórnych priestoroch, odchod niektorých hercov a ďalšie negatívne záležitosti vplývali aj na celkovú pracovnú atmosféru a tvorbu umeleckého súboru. Situácia sa zlepšila až po roku 1987, kedy sa riaditeľom divadla stal Ing. Ján Brtiš a jeho zásluhou sa divadlo vrátilo späť na domácu scénu na Dunajskej ulici. V rovnakom roku sa šéfom umeleckého súboru stal Jozef Mokoš, ktorý bol skúseným básnikom, prekladateľom a dramaturgom. V divadle hosťovali viacerí režiséri, napríklad Ondrej Spišák, ktorý neskôr pôsobil aj ako interný režisér divadla, Roman Polák, Martin Kákoš, Pavel Uher či Karel Brožek. V tomto období taktiež došlo k odchodu niekoľkých stálych členov súboru do dôchodku a k nástupu novej generácie hercov, predovšetkým absolventov bábkarskej katedry Divadelnej fakulty Akadémie múzických umení v Prahe.

Ján Ozábal, prvý riaditeľ Štátneho bábkového divadla v rokoch 1957–1976

Po búrlivom období v roku 1989 a uvoľnení spoločnosti vzniklo viacero nových súkromných divadiel. Zakladali ich absolventi odboru bábkarstva z pražskej Divadelnej fakulty Akadémie múzických umení v Prahe a neskôr aj katedry bábkarstva Vysokej školy múzických umení v Bratislave. Po odchode Ondreja Spišáka z pozície interného režiséra bábkového divadla v Bratislave, odišlo aj viacero hercov, ktorí v divadle už nenachádzali podmienky pre napĺňanie svojich umeleckých ambícií. Umelecký šéf Jozef Mokoš riešil túto situáciu obsadením funkcie režiséra z radov hereckého súboru, z nich najväčší priestor dostal Juraj Adamík, ktorý režíroval viacero hier.

Ján Briš, štvrtý a súčasný riaditeľ divadla od roku 1987

Od 1. septembra 2002 v súvislosti s novým regionálnym začlenením divadla došlo aj k zmene jeho štatútu a názvu na Bratislavské bábkové divadlo. Odišlo viacero dlhoročných členov umeleckého súboru, medzi nimi aj Jozef Mokoš, ktorý tu pôsobil sedemnásť rokov. Umeleckým šéfom sa stal Dušan Štauder, ktorý nadviazal spoluprácu s katedrou bábkarstva VŠMU a študenti bábkoherectva a scénografie sa tak mohli aktívne zúčastniť jednotlivých predstavení. Po vyše štyridsiatich rokoch účinkovania v divadle však v roku 2013 Dušan Štauder odišiel do dôchodku. V roku 2014 sa divadlo na Dunajskej ulici kvôli havarijnemu stavu budovy opäť uzavrelo a funguje v provizóriách.

V roku 2016 bolo bábkarstvo na Slovensku a v Česku zapísané do Reprezentatívny zoznam nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva UNESCO.

Repertoár

V prvých mesiacoch činnosti divadla tvorili repertoár inscenácie z pôsobenia Detského divadla filmu. Prvou inscenáciou bola rozprávka *O psíčkovi a mačičke* (1957) od Josefa Čapka, avšak prvou pôvodnou autorskou hrou v divadle bola inscenácia *Janko a tátoš* (1957) od Jarmily Štítnickej, ktorá bola napísaná na motívy slovenských ľudových rozprávok. Kvôli prevádzkovým problémom sa však nepokračovalo v hraní pôvodných bábkových hier od slovenských autorov, ale siahlo sa po overenej českej a sovietskej tvorbe, čo však na Slovensku viedlo k autorskej pasivite. Divadlo prišlo o dramaturgičku aj o interného režiséra. V réžii sa postupne uplatnili rôzni domáci aj externí režiséri

Titulná strana bulletinu k hre Janko a tátoš, premiéra: 1957

Významnými inscenáciami v tomto období boli hry *Buratino* (1960) od Jevgenije Borisovovej, v ktorej sa využila technika tzv. čierneho divadla a súhra bábok so živými hercami, *Peter a pán Preto* (1961) od Jiřího Kalibu či *Ocelové mesto* (1962), v ktorej sa využili všetky dovtedajšie technické možnosti divadla, ako boli čierne divadlo, tieňové divadlo, zmenšovanie a zväčšovanie bábky, scénická variabilnosť, stereozvuk a podobne.

Nové autorské bábkové hry sa vo väčšej miere začali hrávať až po príchode dramaturga Vladimíra Predmerského v roku 1962, obsadilo sa aj medzičasom uvoľnené miesto interného režiséra Jánom Chlebkom, ktorý sa uplatnil v inscenácii hry Oldřicha Augustu *Robot Atomko* (1963). Po krátkom Chlebkovom pôsobení nastupuje na pozíciu režiséra Josef Kaláb, ktorý úspešne pôsobil v divadle Radost v Brne.

Úspešnú hru *Zvedavý sloník* (1965) napísal Ján Ozábal na motívy knihy Rudyarda Kiplinga, v spolupráci so spisovateľom Lubomírom Feldekom vznikla ďalšia obľúbená hra *Botafogo* (1966), ktorá bola niekoľkokrát uvedená aj v zahraničí. Pôvodné rukopisy sa preberali aj z nitranského či žilinského divadla (*Budkáčik a Dubkáčik* či *Popolvár*). V roku 1967 mal premiéru najúspešnejší titul *Moment muzical* z pera výtvarníka a režiséra Bohdana Slavíka. Bolo to čiernodivadelné pantomimické dielo, kde vystupovala živá postava a rôzne druhy bábok. Inscenácia sa hrala až do roku 1990, dohromady dosiahla 841 repríz. V hlavnej postave tu hosťoval aj známy slovenský mím Milan Sládek. V priebehu 60. rokov pomáhali inscenačnú premenu Štátneho bábkového divadla dotvárať aj mladí slovenskí hudobní skladatelia, ktorí priniesli nové hudobné trendy.

Mimoriadne úspešný umelecký kolektív prerazil v roku 1966 prvýkrát do zahraničia s hrou *Tri volavčie perá* od Františka Pavlíčka, s ktorou vystúpil na Medzinárodnom festivale pre deti v Šibeniku v bývalej Juhoslávii.

V čase fungovania divadla v provizórnych priestoroch mala premiéru hra *Chod' tam – neviem kam, prinies to – neviem čo* (1973), v ktorej bol zaujímavý najmä štylizovaný herecká pohyb a dominantné podriadenie sa herca bábke. Ďalšou úspešnou hrou z pera Bohdana Slavíka bol *Concertino unisono* (1973) so štvoricou klaunov, s ktorou umelecký kolektív taktiež prerazil aj v zahraničí.

Príchod interného režiséra Pavla Uhera priniesol niekoľko zaujímavých inscenácií. Spomeňme hru *Malý princ* (1979) od spisovateľa Antoine de Saint-Exupéry, jeho vlastnú hru *Jačmienok* (1980) či nové prevedenie *Botafoga* (1977) a mnoho ďalších zahraničných, ale aj pôvodných slovenských hier. V réžii hosťujúceho Miroslava Vildmana bola predstavená ďalšia mimoriadne úspešná inscenácia *Princezná Kukulienka* (1982) od Jána Romanovského, ktorá zostala v repertoári divadla nepretržite nasledujúcich takmer 30. rokov. V roku 2011 sa hrala je päťtá repríza.

Postupne začalo divadlo uvádzať nielen zábavné ale aj náročnejšie tituly pre staršieho a dospelého diváka. Takými boli napríklad *Gulliverové cesty* (1985) na motív románu Jonathana Swifta v réžii Jozefa Bednárika, v ktorých herci predviedli mimoriadny výkon. Po návrate divadla na domácu scénu na Dunajskej ulici bola uvedená hra *Plášť* (1988) od Gogoľa v réžii hosťujúceho

Fotografia z hry *Concertino unisono*, premiéra: 1973

Fotografia z inscenácie *Zhavranelí*, premiéra: 2016

Romana Poláka. Náročné scénické spracovanie si vyžiadal epos *Gilgameš* (1988), v ktorom bolo použitých viacero druhov bábok – od masiek cez figuríny až po manekýnov a podobne.

Koncom 80. tých rokov sa začali realizovať štúdiové predstavenia s menším počtom hercov pre najmenších divákov. Spomeňme napríklad inscenácie *Janko Pipora* (1989) od Jána Uličianskeho či *Hra* (1989) od Jozefa Mokoša.

V sezóne 1989/1990 prišli do divadla ďalšie herecké talenty z Banskej Bystrice, čím sa tunajšie divadlo stalo bábkovým divadlom s najhviezdnejším obsadením na Slovensku. Vynikajúco sa uplatnili v Bednáríkovej úprave Mozartovej opery *Čarovná flauta* (1990), v ktorej kládol dôraz na spevácky prejav, či v hre *Zlý duch Lumpacivagabundus* z roku 1990, ktorá reagovala na politické zmeny po roku 1989.

Medzi najlepšie inscenácie nasledujúcich sezón patrili Kyrmezerova *Komédia o boháčovi a Lazarovi* (1993) v réžii Martina Kákoša, v ktorej dochádzalo k absolútnemu prepojeniu herca s bábkou, či opera *Nápoj lásky* (1994) a balet *Luskáčik* (2001) v Bednáríkovej réžii, v ktorej sa striedali viaceré druhy bábok, technika čierneho divadla, vystupovali tu aj herci v maskách a baletní tanečníci. Jozef Bednárík sa s divadlom definitívne rozlúčil v roku 2007 hrou *Ču Čin Čau* alebo *Ali Baba a štyridsať zbojníkov*.

V polovici 90. rokov sa v divadle prejavila mladá nastupujúca generácia hercov v muzikáli *Mery* (1995) podľa príbehu Mary Poppinsovej, v hre *Princezná Púpavienka* (1997) či *Zlatovláska* (1998), v ktorých dominovali štýlovo rezané marionety z dreva. Veľký priestor umelecký šéf ponechal režirujúcemu hercovi Jurajovi Adamíkovi, ktorý uviedol viacero hier (*O Palčekovi*, 1998; *Zbojníčka princezná*, 2001; *Uspávankúš*, 2003). Rozbehol aj cyklus rozprávok zo starého Prešporka (*O bratislavskej hradnej kuchárke*, 2003; *O soche zalúbených*, 2004; *O poslednom dunajskom vodníkovi*, 2008).

Umelecký šéf Dušan Štauder pokračoval v písaní a režirovaní hier pre najmenších divákov. Išlo najmä o rozprávky *Malá morská víla* (2007), *Vianočný príbeh anjela Rafaela* (2007) či *Palica, von z vreca!* (2011).

V poslednom období zaznamenali úspech najmä hry s nekonvenčným prístupom tvorcov k predlohe, napríklad inscenácia *Naozaj alebo O chlapcovi, ktorý kreslil* (2012), ktorá získala na festivale v Bangkoku cenu za najoriginálnejšie predstavenie, spomeňme tiež hru *Zhavranelí* (2016) od Jozefa Mokoša či *Na slepačích krídlach* (2016) od Ireny Brežnej, v ktorej sa autorka venuje životu za socializmu v 50. a 60. rokoch. S touto inscenáciou divadlo uspelo na viacerých festivaloch doma aj v zahraničí a získalo niekoľko ocenení.

Ďalšie aktivity Bratislavského bábkového divadla

Začiatkom nového milénia sa rozbehol nový divadelný projekt s názvom *Škólkohry*. Išlo o jedinečnú príležitosť stretnutia profesionálnych hercov so študentmi pri kontakte s najmenšími divákmi v praxi. Ide o malé javiskové inscenácie určené do nedivadelného priestoru. Pre túto príležitosť sa vytvoril samostatný repertoár, ktorý pozostával z hier *Červená čiapočka* (2005), *Gašparko s Kubom v Krištáľovom kaštieli* (2009), *Vianočná pohľadnica* (2014), *Osmijankove rozprávky o princeznách* (2016) a ďalšie.

V roku 2005 usporiadalo divadlo Festival slovenských bábkových divadiel venovaný 120. výročiu úmrtia Pavla Dobšinského. V rámci tohto podujatia sa v Bratislave stretli všetky slovenské profesionálne bábkové divadlá. Súčasne s festivalom prebiehali aj odborné semináre venované téme Dobšinského tvorby. Touto akciou spustilo Bratislavské bábkové divadlo tradíciu pravidelného organizovania Festivalu bábkových divadiel s dvojiročnou periodicitou, pričom zakaždým vypisuje inú tému podujatia a pozýva naň súbory z domova aj zo zahraničia. Doteraz počas festivalu vystúpili viaceré renomované bábkové divadlá zo Slovenska, Česka, Poľska, Rakúska, Maďarska, Ukrajiny a Talianska.

Od roku 2010 organizovalo divadlo viaceré výtvarných súťaží s názvom *Môj zážitok z bábkového divadla*. Od roku 2014 prebiehali *Sobotňajšie inscenované čítania pre deti a rodičov*. V rámci tohto projektu sa čítali rozprávky ako *Dubkáčik a Budkáčik*, *Maxipes Fík*, *Perinbaba*, *Kráľ Drozdia brada* a ďalšie.

Bratislavské bábkové divadlo počas niekoľkých rokov organizovalo program pri príležitosti Medzinárodného dňa detí. Taktiež sa zapájalo do projektu *Noc divadiel*, prvý krát v roku 2011. Od roku 2019 usporadúva festival *Letodivy*, kedy každý štvrtok v priebehu letných prázdnin prebiehajú vonkajšie divadelné predstavenia a koncerty pre deti v divadelnej záhrade.

LETODIVY

LETODIVY 2020: II. letná sezóna Bratislavského bábkového divadla

JÚL

O Dvanástich mesiacikoch

9. 7. o 18:00

Prešporské rozprávky
(Hostovanie Divadla ŠiBe)

16. 7. o 18:00

Popolvár

23. 7. o 18:00

Deduško

30. 7. o 18:00

AUGUST

Objavenie Ameriky

6. 8. o 18:00

Opice z našej police

13. 8. o 18:00

O Tučniakovi

(Hostujúca herečka Miriam
Ryšavá)

20. 8. o 18:00

PiPi Dlhá Pančucha
(Hostovanie Divadla PiKi)

27. 8. o 18:00

Zdroje fotografií a dokumentov:
<https://www.babkovedivadlo.sk/>
Bratislavské bábkové divadlo

